

Pasningsvejledning

Jordegern

Af de 25 nulevende arter af jordegern i naturen findes kun sibirisk jordegern (*Tamias sibiricus*), som her på billedet, og canadisk jordegern (*T. striatus*) i privat hold i Danmark. Foto: Vladimír Motyčka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

(Eu)*Tamias sibiricus*

Sibirisk/Asiatisk jordegern (Siberian/Common chipmunk)

Tamias striatus

Canadisk/Østamerikansk jordegern (Eastern (American) chipmunk)

Jordegern er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Sciuridae, der omfatter over 250 arter af træegern, flyveegern, sisler, klippeegern, murmeldyr, præriehunde m.fl.

Jordegern tilhører slægten *Tamias* (ses evt. også som *Eutamias* eller *Neotamias*) med i alt 25 arter, alle udbredt i Nordamerika undtagen *T. sibiricus* fra Asien.

Kun *T. sibiricus* og *T. striatus* findes i privat hold i Danmark, hvor *T. sibiricus* er mest almindelig.

2 Fuldvoksen størrelse

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyrene

- 12-19 cm, 50-150 g
- Ca. 6-8 år gamle, evt. ældre
- Dagaktive
- Anlæg på min. 1,5 x 0,8 m og 2 m højt med grave- og klatremuligheder
- Graver store, dybe underjordiske gangsystemer og klatrer godt
- Kan holdes ude, men skal da kunne grave dybe gange og huler i jorden
- Går i naturen i vinterdvale
- Æder både planter og dyr; laver vinterfødeforråd
- Lever i kolonier med individuelle territorier
- Kan evt. holdes sammen i par af samme køn, hvis opvokset sammen (kræver dog meget plads)
- Drægtige i 35-40 dage og føder typisk 3-6 unger
- **Bemærk:** Egner sig dårligt som kæledyr til børn

Udbredelse og levesteder

Sibirisk jordegern forekommer naturligt i Asien, mens canadisk jordegern findes i det østlige Nordamerika. Levestederne er bl.a. skovområder.

De er ikke truede i naturen (IUCN: Least concern).

Læs mere i afsnit 11.

Sibirisk jordegern bliver 12-17 cm lang plus en hale på ca. 10 cm. Canadisk jordegern er typisk større, op til 19 cm. Vægten varierer over året og er typisk 50-150 g.

Yngre hanner og hunner kan være svære at kende fra hinanden. Hunnens kønsåbning og anus er tættere på hinanden end hos hannen. Hos hunnen kan desuden evt. skimtes et antal dievorter under pelsen, mens kønsmodne hanners testikler i yngletiden (foråret) er forstørrede.

Disse jordegern har en rød/brun pels (lysere på bugen) med fem mørke striber langs ryggen adskilt af lysere farver. I ansigtet er der en lys stribe fra næsen rundt om øjnene op til ørerne. Sibirisk jordegern har typisk et lysere rødligt bagparti, og de lyse rygstriber er mere ensartet i bredden og farven (lysbrune) end canadisk jordegern, hvis lyse rygstriber består af en bredere grålig stribe og en smallere hvidlig stribe.

Den buskede, flerfarvede hale bruges som balanceorgan under klatring og spring.

Jordegern har kindposer, hvori føden kan opbevares og transporteres til forrådskammeret.

3 Forventet levealder

Jordegern bliver i naturen typisk omkring 3 år, men i fangenskab bliver de ofte ældre fra 6-8 år eller mere.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Jordegern er dagaktive og er typisk mest aktive om morgenen. De lever naturligt i større kolonier og graver store, dybe underjordiske gangsystemer med flere huler og udgange. Hvert individ har sit eget delterritorium, hvori det skjuler sig, har vinterforråd, bygger rede og sover.

Jordegern kan holdes i både indendørs og udendørs anlæg, sidstnævnte dog med visse forbehold (se afsnit 5). Anlægget skal være mindst 1,5 x 0,8 x 2 m (l x b x h) per individ (dobbelt så stort i grundarealet for par), men meget gerne større og højere. Ved hold af flere individer sammen er det vigtigt, at der er plads nok til, at hvert individ kan opretholde et delterritorium. Nogle individer vil dog aldrig kunne trives sammen. To eller tre af anlæggets sider skal afskærmes (f.eks. med plader i ru træ, som dyrene kan klatre op ad) for at give områder beskyttet mod træk og forstyrrelser. Derudover skal bruges voliere-trådnet i tilpas lille maskestørrelse (ved voksne maks. 2 cm, ved små unger bør den nederste del afskærmes helt), så dyrene ikke kan komme i klemme eller undslippe.

Bundlaget skal være af tørv, pesticidfri jord eller strøelse til små pattedyr (aldrig sand). Anlægget skal altid give mulighed for dyrene at få stimuleret deres naturlige graveadfærd og at jordbade. Det er mest optimalt med et tykt jordbundlag, hvor dyret har mulighed for dette. Anlægget skal sikres nedadtil (fliser eller trådnet), så dyrene ikke kan grave sig ud.

I anlægget skal der være masser af klatremuligheder, f.eks. ru, usprøjtede grene, hylder, reb, stammer mv. Hvert individ skal have mindst én redekasse, f.eks. i træ (ikke plastik, da åndbarheden og isoleringen er dårlig), på ca. 25 x 20 x 15 cm (b x d x h) med et 3-4 cm stort indgangshul. Redekassen bør have en aftagelig side/låg, så rengøring er mulig, og dyret skal have let adgang til den f.eks. via en gren. Redekassen kan med fordel graves ned med udgangen forbundet til overfladen (f.eks. via et rør). Ved flere individer bør redekasserne placeres langt fra hinanden. Tørt hø, bløde høvlspåner, løv og/eller mos skal gives jævnligt som redemateriale. Stof frarådes, da dyrene kan vikles ind i trådene og i værste fald kvæles.

Anlægget skal placeres uden for træk og lyst, men uden for konstant, direkte sollys, altid med mulighed for at søge skygge og skjul.

Canadisk jordegern (billedet) har mellem de mørke rygstriber en smal hvid og en bredere grålig stribe. Rygstriberne hos sibirisk jordegern er mere ensartet i farve og bredde. Derudover er canadisk jordegern lidt større. Foto: Gilles Gonthier

Menneske & dyr

Tidligere blev sibirisk jordegern i Mongoliet og canadisk jordegern i Nordamerika jaget for deres pels.

Jordegern holder i naturen deres huler, og især soveområdet, rene for skidt og ekskrementer, som samles bestemte steder, hvilket dog ikke nødvendigvis er tilfældet i fangenskab. Anlægget skal derfor tømmes dagligt for ekskrementer og generelt have en god hygiejne. Endvidere skal der dagligt gives frisk foder og vand, sidstnævnte i et fastgjort trug, så det ikke kan vælte. Foder- og vandskål skal rengøres grundigt en gang ugentligt. Bundlaget skal i indendørs anlæg skiftes mindst en gang ugentligt, mens det i større udendørs anlæg skiftes efter behov. Buret og inventar skal rengøres med varmt vand og evt. neutral, biologisk nedbrydeligt sæbe ca. en gang om måneden. Redekassen bør tjekkes en gang imellem, dog ikke for ofte, og lugter redematerialet, skal kassen tømmes og evt. rengøres, og der skal gives nyt redemateriale.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Om vinteren går jordegern typisk i hi. Her går de i dvale eller en dvalelignende tilstand, hvor de er meget inaktive, sover det meste af tiden op til flere dage ad gangen og kun kortvarigt vågner op for at spise af fødeforrådet. Dvalen er ofte mindre dyb hos canadisk jordegern. Holdes de i opvarmede anlæg, vil dvalen ofte udeblive, og aktivitetsniveauet vil blot falde lidt.

I udendørs anlæg skal dyrene altid have adgang til et frostfrit rum samt mulighed for at grave dybe gange til under frostlinjen (i ca. 1 m's dybde), hvor de kan holde varmen i forede huler. Redemateriale til at fore hulerne med skal her altid være tilgængeligt. Jorden kan evt. beskyttes mod frost ved at lægge løv, blade, halm o.l. på bunden. Husk at sikre anlægget nedadtil.

6 Stimulering og behov for motion

Jordegern er meget aktive dyr, og i utilstrækkeligt stimulerende omgivelser kan de have tendens til at udvikle stereotyp (gentagen) adfærd, hvilket er et typisk tegn på mistrivsel. Anlægget skal være rummeligt med masser af aktiviteter, grave- og klatremuligheder. Foderet skal være varieret og skal gemmes rundt i anlægget og i udfordrende beholdere, så de aktiveres og stimuleres med at søge efter og få fat i føden.

Jordegern skal håndteres forsigtigt og roligt, og de må ikke klemmes, men skal holdes med hul hånd. Hold aldrig jordegern i halen, da huden i værste fald kan bryde og falde af, hvis dyret pludselig bliver forskrækket og prøver at stikke af. Individuer kan være meget forskellige, nogle er nysgerrige og hurtigt tillidsfulde, mens andre kan være meget sky. Mange kan gøres tamme og fortrolige med at sidde i hånden og lære at komme på kald vha. træning med godbidder, f.eks. nødder. Individuer ældre end ca. ½ år er sværere at tæmme og lære ting. Fastklemmes eller forskrækkes dyret, kan det finde på at bide i forsvar.

Jordegern er gode klatrere, men de opholder sig som regel på eller nær jorden, så der ikke er langt til skjulesteder under jorden. Aktivitetsområdet er op til 6.000 m² stort, men arealet varierer afhængigt af fødetilgængelighed, køn, og hvorvidt individet er i brunst. Jordegern er meget aktive dyr og kræver meget plads. Løbehjul (med fast bund) kan bruges, men må aldrig erstatte et rummeligt bur med masser af mulighed for at få motion.

Mere tamme individer, der let kan lokkes tilbage med en godbid, kan tages ud af anlægget under konstant opsyn og under kontrollerede forhold, hvor dyrene ikke har mulighed for at undslippe eller fastklemmes gennem åbne døre, vinduer og øvrige sprækker/huller. Sørg også for, at de ikke kan gnave i ledninger eller giftige planter. Nogle jordegern kan med den rette træning blive så tamme, at de kan kaldes tilbage ved et indlært signal, og det kan være yderst hjælpsomt, når dyret lukkes ud af anlægget.

7 Fodring

Nogle jordegern er nysgerrige og hurtigt tillidsfulde, mens andre kan være meget sky. Mange individer kan med den rette træning blive tamme, men individer ældre end ½ år er dog sværere at tæmme. Kun tamme individer, der let kan lokkes tilbage, bør tages ud af anlægget under opsyn. Foto: Martine Birlund

Uegnet til børn

Jordegern egner sig dårligt som kæledyr til børn, da de er relativt ømtålelige over for uforsigtig håndtering. Desuden er de meget aktive og sidder ikke stille ret længe ad gangen.

Jordegern spiser både planter og dyr, og deres naturlige føde består af frø, kerner, korn, skud, nødder, frugt, grøntsager, bær, svampe, fuglææg og -unger, orme, insekter og små pattedyr. I løbet af efteråret opbygger de et vinterforråd.

Foderet bør være varieret og afvekslende fra dag til dag, så det ikke bliver ensformigt for dyrene.

Jordegern bør som grundfoder have en blanding til jordegern indeholdende frø, nødder og tørrede insekter. En hjemmelavet grundblanding skal bestå af 40 % solsikkekerner, 25 % hvede, 25 % havre og 10 % blanding af hirse, nødder, agern, bog og hyben. Som supplement gives insekter, orme, usprøjtet og skyllet frugt og grønt (f.eks. æble, mælkebøtter, broccoli, tomat, bladselleri, porre, gulerod, roer), hårdkogt æg og lidt fedtfattigt kød.

De fleste slags nødder kan gives som supplement (dog ikke mandler). Giv gerne nødder med skal, så de har noget at slide tænderne på.

Kalk- og vitamintilskud strøs over foderet, og en saltsten og kalksten (især vigtigt for drægtige og diegivende hunner) skal være tilgængelig sammen med frisk drikkevand.

8 Sociale behov

Jordegern lever naturligt i større kolonier, og hvert voksent individ har sit eget delterritorium i de underjordiske gangsystemer. I vinterperioden kan sibirisk jordegern dog ses at sove sammen parvis. Canadisk jordegern har muligvis deres huler mere adskilt. Individet forsvare sin hule mod artsfæller og markerer territoriet med urin og duft fra kirtler på kinderne.

Jordegern kan evt. holdes sammen i par af samme køn, hvis individerne er vokset op sammen eller er helt unge ved sammensætningen. Voksne individer, der sammensættes, vil oftest komme op at slås. Nogle individer vil aldrig acceptere hinanden, selv i store anlæg. Holdes jordegern i par eller flere sammen, er det vigtigt med meget plads og masser af skjulesteder, så hvert individ kan have sit eget område og har mulighed for at skjule sig for og undslippe hinanden.

Er det kun muligt at holde jordegern alene i et anlæg, skal det på anden vis have social kontakt med artsfæller for her at kunne udvise naturlig social adfærd. Dette kan tilgodeses ved f.eks. at have jordegern i hvert sit bur/anlæg ved siden af hinanden, således at de kan se, lugte og høre hinanden, men ikke fysisk kan skade hinanden. Ved avl får dyrene under parringsseancen endvidere stimuleret naturlig social adfærd.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Begge arter yngler i naturen 1-2 gange årligt med parringsæsonerne i tidligt forår efter dvalen og evt. igen om sommeren (sidstnævnte ses især hos canadisk jordegern). Hannen parrer sig med flere hunner. Hanner i brunst har tydeligt større testikler og "fløjter" for at tiltrække hunner, mens hunner i brunst typisk kalder intenst med en høj "pippen".

Ved sammensætning af en han og hun til parringsforsøg er det vigtigt, at de begge er i brunst og kender hinandens lyde og dufte (sæt deres bure tæt på hinanden i februar-marts). Sammensætningen skal ske på neutral grund eller i et separat anlæg, hvor de på skift har været placeret alene for at værne sig til hinandens duft og til anlægget. Alternativt kan hunnen forsigtigt sættes ind i hannens bur, da hun vil have størst tendens til aggressivt at forsvare sit territorium under parringsforsøg. Der skal altid være masser af skjul og muligheder for at undslippe hinanden. Sammensætningen skal ske under konstant opsyn i tilfælde af alvorlige konflikter. Parret skal adskilles umiddelbart efter parringen.

Drægtighedsperioden er 35-40 dage for sibirisk jordegern, og ca. 31 dage for canadisk jordegern. Som regel er drægtighed først synlig et par dage før fødslen,

Undgå visse fødeemner

Hold igen med fedt- og sukkerholdige fødeemner (f.eks. nødder, melorme, søde frugter) og undgå frugter, der kan klistre til kindposerne (bl.a. banan).

Undgå mandler, som indeholder stoffer, dyrene ikke kan tåle.

Artsfællers kommunikation

Jordegern kommunikerer primært via lyd og lugt. Lydene inkluderer triller, kvidren, pippen, fløjten og klik.

Moderen og ungerne skal have ro, da de er meget følsomme over for forstyrrelser. Ungerne dier, til de er 7-8 uger gamle, og er fuldvoksne som ca. 3 måneder gamle. Foto: Martine Burlund

hvor dievorterne også vil hæve op. Hunnen føder som regel om natten i sin redekasse, hvorfor der skal være masser af redemateriale tilgængeligt op til fødslen. Kuldstørrelsen er typisk 3-6 unger, men kan være op til over 10. De nyfødte unger er nøgne og blinde og vejer ca. 3-4 g. Pelsen vokser ud efter ca. 10 dage. Ungerne bliver i reden de første ca. 4-6 uger, hvorefter de går på opdagelse uden for reden og spiser lidt fast føde de næste to ugers tid. De dier hos moderen, til de er ca. 7-8 uger gamle, hvorefter de forlader reden helt.

Det er vigtigt at give moderen og ungerne ro, da de er meget følsomme over for støj og forstyrrelser, og hunnen ved forstyrrelser kan finde på at flytte sine unger ud af redekassen. Hunnen kan endvidere blive særdeles aggressiv, når hun har unger.

Ungerne skal fratages som 8-12 uger gamle. De er fuldvoksne i ca. 3-månedersalderen og kønsmodne året efter.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Jordegern er meget aktive og kan under bevægelse og leg få sår og hudafskrabninger. Bid fra artsfæller kan også forekomme. Ved dybe sår skal dyrlægen straks opsøges, mens mindre sår og hudafskrabninger normalt heler af sig selv, evt. med hjælp fra en salve fra dyrlægen.

Forandret og tynd afføring, pjusket pels og tydelige ændringer i dyrets adfærd kan alle være tegn på infektionssygdomme – opsøg da dyrlægen. Diarré kan også være resultat af for megen fodring med frugt.

Rabies kan i sjældne tilfælde forekomme.

11 Øvrige informationer

Udbredelse, levesteder og status i naturen

Sibirisk jordegern er den eneste jordegernart, der findes uden for Nordamerika. Den forekommer naturligt i skov- og steppeområder i det nordlige Asien (Rusland, Kasakhstan, Mongoliet, Kina, Korea og det nordlige Japan). Artens udbredelse udvider sig mod det nordlige Europa. Formentlig grundet undslupne individer fra fangenskab findes arten nu også i naturen i flere dele af Europa bl.a. Belgien, Tyskland og Italien.

Canadisk jordegern er udbredt i det østlige Nordamerika (USA og det sydlige Canada, introduceret til Newfoundland) i løvfældende skovområder og områder med buske, sten og faldne træstammer. De findes også i byer.

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk) og www.jordegern.dk.

Vigtig rolle i skove

Jordegern udfylder vigtige funktioner i skov-økosystemer, bl.a. som frøspredere og byttedyr.

